

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BUNGE LA TANZANIA**

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA HESABU ZA SERIKALI ZA MITAA (LAAC)

**TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI KUHUSU USIMAMIZI WA
MATUMIZI YA FEDHA ZA UMMA KATIKA SERIKALI ZA MITAA KWA MWAKA
WA FEDHA UNAOISHA TAREHE 30 JUNI, 2017**

*(Inatolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la
Januari, 2016)*

Idara ya Kamati za Bunge

S.L.P. 941

DODOMA.

Februari, 2019

YALIYOMO

YALIYOMO	i
SEHEMU YA KWANZA	1
1.0 MAELEZO YA JUMLA	1
1.1 Utangulizi.....	1
1.2 Majukumu ya Kamati:	2
1.3 Muhtasari wa Matokeo ya Uchambuzi wa Taarifa ya Mdhibili na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali	5
1.3.1 Maeneo yenye Matumizi yasiyofaa ya Fedha za Umma	6
1.3.2 Utekelezaji wa Mapendekezo yaliyotolewa na Kamati ya Hesabu za Serikali za Mitaa katika taarifa yake kwa mwaka wa fedha 2015/16.....	8
1.4 Utekelezaji wa shughuli za Kamati	14
SEHEMU YA PILI	16
2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI WA TAARIFA YA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI (CAG)	16
2.1 Maelezo ya Jumla kuhusu Uchambuzi	16
2.2 Uchambuzi wa Taarifa ya Mdhibili na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa Mwaka wa Fedha 2016/17	19
2.2.1 Udhaifu katika mfumo wa Udhibili wa ndani	20
2.2.2 Kutotekelezwa kikamilifu kwa maagizo ya Kamati na kutojibiwa kwa Hoja za ukaguzi.....	21
2.2.3 Udhaifu katika uendeshwaji wa Mfuko wa Wanawake na Vijana	23
2.2.4 Mapungufu ya usimamizi wa rasilimali watu katika Serikali za Mitaa ..	26
2.2.5 Utekelezaji wa Miradi ya maendeleo.....	28
2.2.6 Changamoto katika usimamizi wa mali	31
2.2.7 Mambo muhimu yaliyobainika katika Ukaguzi maalum wa Halmashauri ya Wilaya ya Kaliua kwa kipindi cha kuanzia 2012/13 hadi 2016/17.....	32
SEHEMU YA TATU	35
3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO	35
3.1 Maelezo ya jumla	35
3.2 Maoni (Opinion)	35
3.3 Mapendekezo (Recommendations);	36
3.3.1 Kuboresha Mfumo wa Udhibili wa ndani.....	36
3.3.2 Kutekelezwa kikamilifu maagizo ya Kamati na kujibiwa kwa hoja za ukaguzi	37
3.3.3 Kuboresha uendeshwaji wa Mfuko wa Wanawake na Vijana	37
3.3.4 Kuimarisha usimamizi wa Rasilimali Watu katika Serikali za Mitaa	38

3.3.5	Kuboresha usimamizi na utekelezaji wa Miradi ya maendeleo	39
3.3.6	Kuimarisha usimamizi wa mali	39
3.3.7	Mambo muhimu yaliyobainika katika Ukaguzi maalum	40
	SEHEMU YA NNE	42
4.0	HITIMISHO	42
4.1	Shukurani	42

**TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA HESABU ZA SERIKALI ZA
MITAA (LAAC) KUHUSU USIMAMIZI WA MATUMIZI YA FEDHA ZA UMMA
KATIKA SERIKALI ZA MITAA KWA MWAKA WA FEDHA
UNAOISHIA TAREHE 30 JUNI, 2017**

*(Inatolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge,
Toleo la Januari, 2016)*

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO YA JUMLA

1.1 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, Kwa kuzingatia Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari 2016, naomba kuwasilisha Taarifa ya Mwaka ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa kuhusu usimamizi wa matumizi ya Fedha za Umma katika Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha unaoisha tarehe 30 Juni, 2017.

Mheshimiwa Spika, Kamati hii imekasimishwa na Bunge lako Tukufu jukumu kubwa la kusimamia nidhamu ya matumizi ya fedha za umma katika Serikali za mitaa. Ili kutekeleza jukumu hilo la msingi Kamati ilifanya kazi kwa kuzingatia masharti yaliyowekwa na Kifungu cha 15 (a)-(c) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge. Kifungu hicho kinaiwekea Kamati hii mawanda ya utekelezaji wa shughuli zake.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 123 ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Taarifa hii ya Kamati imegawanyika katika sura kuu nne (4) kama ifuatavyo:-

- (i) **Sura ya kwanza** inahusu utangulizi pamoja na maelezo ya jumla ya majukumu na utekelezaji wa shughuli za Kamati ;
- (ii) **Sura ya pili** inabainisha matokeo ya uchambuzi wa Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha unaoishia tarehe 30 Juni, 2017;
- (iii) **Sehemu ya tatu** inaelezea Taarifa ya matokeo ya uchambuzi uliofanywa na Kamati hii pamoja na mapendekezo yake kutokana na uchambuzi huo;na
- (iv) **Sehemu ya nne** inahitimisha kazi hii ya Kamati kwa kutoa mtizamo wa kuhusu hoja na uchambuzi uliofanyika kwa njia ya mapendekezo na maoni yalioafikiwa na Kamati.

Mheshimiwa Spika, naomba kulitaarifu Bunge lako tukufu kuwa katika kipindi cha mwaka 2018, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC) ilipokea na kujadili Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) kuhusu Ukaguzi wa Hesabu za Serikali za Mitaa kwa Mwaka wa fedha unaoishia tarehe 30 Juni, 2017. Taarifa hii ya Kamati ni matokeo ya hesabu zilizokaguliwa na kuwasilishwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali katika Bunge lako Tukufu kwa kipindi hicho.

1.2 Majukumu ya Kamati:

Mheshimiwa Spika, Kamati hii imepewa jukumu kubwa la kusimamia matumizi ya fedha za umma katika Serikali za Mitaa, ambayo yamechukua zaidi ya **asilimia 20** ya Bajeti ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2016/2017. Eneo hili ndilo linalogusa maisha ya kila siku ya Watanzania ambao matamano yao makubwa ni kuona Serikali yao inaboresha na kuendeleza utoaji wa huduma bora za kijamii. Kwa kuzingatia hayo kwa mujibu wa Kifungu cha 15 (a)-(c) cha

Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari 2016, Kamati hii ina majukumu yafuatayo:-

- (i) Kushughulikia maeneo yenye matatizo sugu ya matumizi mabaya ya fedha za Serikali za Mitaa yaliyoainishwa katika Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali;
- (ii) Kufuatilia utekelezaji wa Mapendekezo yaliyokwisha tolewa na Kamati ili kuondoa matatizo hayo; na
- (iii) Kutoa Mapendekezo na ushauri kwa Serikali za Mitaa kuhusu matumizi mazuri ya fedha ili kupunguza matumizi mabaya ya fedha za umma.

Mheshimiwa Spika, taarifa ya CAG iliyoshughulikiwa na Kamati ilihusu kaguzi za Halmashauri mia moja na themanini na tano (185). Kwa mujibu wa kanuni ya 92 ya Kanuni za Ukaguzi wa Umma za mwaka 2009, Kamati inayo wajibu wa kujadili na kuchambua taarifa binafsi (Individual reports) ya Halmashauri zilizokaguliwa baada ya CAG kuwasilisha taarifa yake ya ukaguzi wa Jumla wa Halmashauri Bungeni.

Mheshimiwa Spika, Kwa kuzingatia kanuni hiyo, Kamati ilitumia vigezo mbalimbali, kuteua Halmashauri hamsini na nane (58) ambazo imejadili na kuchambua Hesabu zake katika kipindi cha Kamati cha kuanzia Julai, 2018 na Januari, 2019. Kamati ilifanya hivi kwa kuwa si rahisi kuweza kukutana na Halmashauri zote kwa muda wa kazi wa Kamati uliopo. Hatua hii imeiwezesha Kamati kupata picha ya jumla ambayo inatolewa maoni na mapendekezo katika taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, katika kushughulikia kaguzi za halmashauri ambazo ziliateuliwa na Kamati kama ilivyoelzwa hapo juu, Kamati ilitumia utaratibu ufuatao katika vikao vyake;

- (i) Kamati mara kwa mara imekuwa ikitumia fursa iliyotolewa kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (18) ya Kanuni za Kudumu za Bunge kujigawa katika Kamati ndogo ili kuweza kushughulikia Halmashauri nyingi kwa wakati mmoja. Hatua hii imeisaidia Kamati kuweza kukutana na halmashauri nyingi Zaidi katika muda rasmi wa vikao vya Kamati;
- (ii) Kamati imekuwa ikipata maelezo ya ufafanuzi wa kina kutoka kwa CAG (Briefing) kuhusu hoja za ukaguzi zilizoelekezwa kwa Halmashauri husika kabla ya kukutana na Halmashauri hiyo.
- (iii) Baada ya kikao cha Briefing na CAG, Kamati hufanya Mahojiano na Menejimenti za Halmashauri kwa lengo la kupata majibu yao kuhusu hoja zilizoibuliwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) kwa Halmashauri husika.
- (iv) Kwa kuzingatia hoja mbalimbali za CAG, Kamati hufanya ziara ya ukaguzi wa baadhi ya miradi ya maendeleo kwenye Halmashauri ili kufuatilia na kujiridhisha namna fedha za umma zilivyotumika. Utaratibu huu huiwezesha Kamati kupima kama fedha husika zimetumika kwa tija inayotegemewa.

Mheshimiwa Spika, utaratibu huu umeiwezesha Kamati kuongeza ufanisi wa Kazi zake katika kuhakikisha kuwa Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali inafanyiwa kazi kikamilifu. Ufanisi wa Kamati hii ni muhimu katika kuhakikisha kuwa Bunge linaendelea kuisimamia na kuishauri Serikali kuhusu matumizi mazuri ya fedha za Umma katika Halmashauri zetu za Serikali za Mitaa. Mwanasiasa mmoja nguli akiwa Waziri wa fedha wa Nchi ya Uingereza (*Chancellor of the Exchequer*) **Ndg. George Osborne** aliwahi kusema ***"if we don't get grip on government spending, there will be no growth"*** kwa tafsiri isiyo rasmi ni sawa na kusema kwamba, ***"tusipo simamia matumizi ya Serikali, hakutakuwa na ukuaji."***

Mheshimiwa Spika, Kwa mantiki ya maneno ya mwanasiasa huyo, ni muhimu kwa Kamati hii kuendelea kutekeleza majukumu yake ipasavyo ili kuisadia nchi yetu kuendelea kupiga hatua zaidi kupitia Serikali za Mitaa, ambazo ndizo Mamlaka zinazoshughulikia moja kwa moja ustawi wa Watanzania wote.

1.3 Muhtasari wa Matokeo ya Uchambuzi wa Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali

Mheshimiwa Spika, Majukumu ya Kamati kwa mwaka 2016/2017 yalilenga kushughulikia maeneo yenye matatizo sugu ya matumizi mabaya ya fedha za umma katika Serikali za Mitaa kama yalivyobainishwa katika Taarifa ya ukaguzi uliofanywa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha unaoishia tarehe 30 Juni, 2017.

Mheshimiwa Spika, naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kwa muhtasari matokeo ya uchambuzi kama ifuatavyo:-

1.3.1 Maeneo yenye Matumizi yasiyofaa ya Fedha za Umma

Mheshimiwa Spika, Baadhi ya maeneo yenye matatizo sugu ya matumizi ya fedha za Serikali za Mitaa yaliyobainishwa katika Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha 2016/17 ni kama ifuatavyo;

- a) Mapungufu yanayohusu fedha zinazotolewa na Serikali Kuu pamoja na zinazokusanywa kutokana na vyanzo vya ndani vya Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa ajili ya utekelezaji wa shughuli za maendeleo na matumizi ya kawaida;
- b) Udhaifu katika Mifumo ya Udhibiti wa ndani;
- c) Manunuzi yaliyofanyika bila kuzingatia Sheria ya Manunuzi ya Umma ya Mwaka 2011;
- d) Usimamizi mbovu katika mikataba ya mawakala wa kukusanya mapato ya ndani katika Mamlaka za Serikali za Mitaa, kulikosababisha mapato ya kiasi cha **Shilingi Bilioni 3.53** kukusanywa na Wakala bila kuyawasilisha kwa mamlaka husika;
- e) Kutowasilisha kwa Ukaguzi vitabu 379 vya kukusanyia mapato pamoja na kupewa wito wa kuviwasilisha kwa muda muafaka;
- f) Jumla ya kesi zipatazo 1,111 zenye madai ya **Shilingi Bilioni 186** zinatokana na kusitishwa kwa mikataba kwa Wazabuni, kesi za Watumishi na kesi zinazotokana na migogoro ya ardhi pamoja na

gharama nyinginezo. Endapo Mamlaka hizo zitashindwa katika kesi hizo zitalazimika kulipa fedha hizo hivyo kuathiri utoaji huduma;

- g) Kutokutekeleza Maagizo ya Kamati ya kipindi cha nyuma na kutokujibu kikamilifu hoja za ukaguzi za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa wakati;
- h) Kuchelewa kukamilisha miradi ya maendeleo kwa wakati, hivyo baadhi ya miradi kutekelezwa chini ya kiwango;
- i) Kuna kasoro katika urekebishaji wa Ikama katika baadhi ya Halmashauri na Mikoa kuhusu mgawanyo sahihi wa Rasilimali Watu katika Sekta za Elimu, Kilimo na Afya;
- j) Kutokufanyika tathimini ya kina kuhusu madeni ya nyuma ya Mfuko wa Wanawake na Vijana kuona kama madeni hayo yanalipika au la na namna bora ya kushughulikia suala hili ambalo tayari limetungiwa sheria lakini mpaka sasa kanuni hazijitungwa;
- k) Kuna ucheleweshaji wa mchakato wa kupitisha sheria ndogo kwa baadhi ya Halmashauri, hivyo Mamlaka za Serikali za Mitaa kushindwa kukusanya mapato kisheria;
- l) Kuna Changamoto katika Mamlaka za Serikali za Mitaa kuhusu urasimu mkubwa katika ufutaji wa mali chakavu kwenye Hesabu na uteketezaji wa madawa yaliyokwisha muda wake; na
- m) Kukaimu nafasi za wakuu wa idara na vitengo kwa muda mrefu bila kuthibitishwa.

1.3.2 Utekelezaji wa Mapendekezo yaliyotolewa na Kamati ya Hesabu za Serikali za Mitaa katika taarifa yake kwa mwaka wa fedha 2015/16.

Mheshimiwa Spika, Kamati iliwasilisha taarifa Bungeni iliyohusu usimamizi wa matumizi ya fedha za Umma katika Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2015/16. Taarifa hiyo ilikuwa na mapendekezo saba (7) yaliyopitishwa kama maazimio ya Bunge na hivyo kuhitaji utekelezaji. Kamati imekuwa ikifuatilia utekelezaji wa maazimio hayo na mpaka tunaandika taarifa hii, muhtasari wa hali ya utekelezaji wa maazimio ya Bunge ni kama inavyoainishwa kwenye **Jedwali Na. 1.**

Jedwari Na. 1: Muhtasari wa mapendekezo ya Kamati yaliyokubaliwa na Bunge kuwa Maazimio kwa mwaka wa fedha 2015/16 na utekelezaji wa Serikali.

Na	Muhtasari wa mapendekezo ya Kamati	Muhtasari wa utekelezaji wa Serikali
1	Manunuzi yasiyozingatia Sheria ya Manunuzi ya Umma ya Mwaka 2011. Kwamba Serikali iweke utaratibu wa kutoa Taarifa za tathmini ya Manunuzi za PPRA (<i>Public Procurement Regulatory Authority</i>) inayohusu Serikali za Mitaa sambamba na taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.	Serikali imechukua hatua za kinidhamu kwa Watumishi waliobainika kutofuata matakwa ya sheria hiyo katika Halmashauri mbalimbali ikiwa ni pamoja na kufanya mapitio ya Mikataba yote ya miradi kabla ya kusainiwa.

Na	Muhtasari wa mapendekezo ya Kamati	Muhtasari wa utekelezaji wa Serikali
2	<p>Usimamizi wa matumizi usiozingatia Sheria, Kanuni na Taratibu za Fedha za Umma; Kwamba Serikali iimarisha ufuatiliaji wa mfumo wa kudhibiti malipo, kuimarisha kitengo cha Ukaguzi wa ndani na kuwachukulia hatua watumishi wote wanaohusika na upotevu wa nyaraka mbalimbali.</p>	<p>a) Serikali imeimarisha sehemu ya ufuatiliaji wa mara kwa mara kupitia kitengo cha Ukaguzi na Ufuatiliaji Fedha katika Mamlaka za Serikali za Mitaa (IFTU) na tathmini katika Ofisi ya Rais TAMISEMI.</p> <p>b) Hatua za kinidhamu zilichukuliwa kwa Watumishi wahusika pamoja na utenguzi wa uteuzi wa Wakurugenzi wa Halmashauri ya Jiji Mwanza, Halmashauri za Manispaa Kinondoni, Kigoma, Halmashauri za Wilaya za Mpanda, Gairo, Nzega, Kondoa na Halmashauri ya Mji Tunduma. Hatua zimeendelea kuchukuliwa kwa Halmashauri ambazo zimekuwa zikikiuka taratibu za manunuzi zikiwemo Halmashauri za Wilaya za Nkasi, Butiama, Tunduru, Kilosa, Mbeya na Mji wa Mbinga.</p>
3	<p>Usimamizi usio na tija wa utekelezaji wa mikataba na miradi ya maendeleo, kwamba Serikali itoe maelezo ya kina na sababu za kushindwa kukamilika</p>	<p>a) Serikali imetoa maelezo kuwa sababu zinazokwamisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo ni pamoja na kuteuliwa kwa wakandarasi wasio na sifa,</p>

Na	Muhtasari wa mapendekezo ya Kamati	Muhtasari wa utekelezaji wa Serikali
	<p>kwa miradi mbalimbali ya Maendeleo hususani Miradi ya maji katika baadhi ya Halmashauri na kufuatilia changamoto za Mradi wa soko la Mwanjelwa kwa kupitia upya ukokotoaji wa deni la Benki ya CRDB la zaidi ya Shilingi Bilioni 63.</p>	<p>upungufu wa wataalamu wa kusimamia utekelezaji wa miradi, kupokelewa kwa huduma zilizo chini ya kiwango na kupitia kwa Makatibu Tawala wa Mikoa kwa barua kumb.na AD/303/509/01 ya tarehe 23/11/2017 inasisitiza kuhakikisha kuwa Sheria ya Manunuzi ya Umma ya Mwaka 2011 na marekebisho yake ya Mwaka 2016 zinazingatiwa.</p> <p>b) Benki ya CRDB imeingia mkataba na Prolaty Consultant Ltd anasimamia uendeshaji ikiwa ni pamoja na kukusanya mapato ya soko hilo. Hata hivyo, bado zipo changamoto za kimkataba kati ya CRDB na Halmashauri ya Jiji la Mbeya kuhusu ukokotoaji wa riba ya mkopo (Capitalisation of Interest) ambayo inafanya deni kuwa kubwa, kwa ujumla kunafanyika mazungunzo na Benki ili kupitia upya mkataba na kuondoa kipengele hicho.</p>
4	Udhaifu katika kusimamia	a) Serikali imesimika na kuanza

Na	Muhtasari wa mapendekezo ya Kamati	Muhtasari wa utekelezaji wa Serikali
	<p>mapato kutoka vyanzo ya ndani na Serikali itoe maelezo ya mpango uliopo katika kuhakikisha kuwa tathimini ya vyanzo vya mapato kwa Halmashauri zote inafanyika na kutoa muda maalum wa kusimika na kutumia mfumo wa kieletroniki.</p>	<p>kutumia mfumo wa kukusanya mapato kwa njia ya kieletroniki-LGRCIS katika Halmashuri zote.</p> <p>b) Serikali imeanzisha na kusisitiza matumizi ya vifaa vya kukusanyia mapato <i>Point of Sales (POS)</i> badala ya kutoa stakabadhi zinazoandikwa kwa mkono.</p> <p>c) Halmashauri zimeelekezwa kufanya tathimini ya vyanzo vya mapato ikiwa pamoja na kufanya mapitio ya sheria ndogo.</p>
5	<p>Kutotekeleza maagizo ya Kamati na kutojibu Hoja za Ukaguzi kwa wakati. Kamati ilibainisha kuwa Halmashauri zimekuwa zikitekeleza maagizo ya Kamati na hoja za Ukaguzi kwa kuchelewa na kwa kiwango cha chini, hali iliyosababisha Halmashauri nyingi kubaki na maagizo mengi yasiyotekelezwa na hoja nyingi za ukaguzi zisizojibiwa.</p>	<p>Muundo wa ofisi ya Rais-TAMISEMI umefanyiwa marekebisho kwa kuanzisha kitengo cha Ukaguzi na Ufuatiliaji ambacho majukumu yake makubwa ni pamoja na kuratibu na kufuatilia utekelezaji wa taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) na Kamati ya kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC).</p> <p>Hivyo, Ofisi ya Rais TAMISEMI imetoa agizo kwa Makatibu Tawala kusimamia utekelezaji wa agizo hili kwa kushirikisha kitengo cha ukaguzi na</p>

Na	Muhtasari wa mapendekezo ya Kamati	Muhtasari wa utekelezaji wa Serikali
		ufuatiliaji ambacho kinasimamia utekelezaji wa Taarifa ya CAG.
6	Kutotenga mchango wa asilimia kumi (10%) ya Mapato kutoka vyanzo vya ndani kwa Mfuko wa Wanawake na vijana na asilimia ishirini (20%) ya ruzuku kutoka Serikali Kuu kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa na vijiji.	Serikali inakiri umuhimu wa michango ya asilimia 10 kwa vikundi vya Wanawake na Vijana na utoaji wa asilimia 20 kwenda katika Ofisi za serikali za vijiji na mitaa. Hata hivyo, kumekuwepo na changamoto kwa Halmashauri nyingi kushindwa kuchangia kwa sababu za uwezo mdogo wa kukusanya mapato ya ndani na baadhi ya vikundi vinavyokopeshwa kutorejesha fedha za mkopo kwa wakati au kutorejesha kabisa. Kwa kipindi cha mwaka wa fedha 2016/17 uchangiaji katika Halmashauri nyingi umeongezeka kwa kiwango cha kuridhisha. Kwa sasa Serikali imetunga sheria ya Mfuko huu kwa Wanawake, Vijana na Walemavu nchini.
7	Watumishi kukaimu nafasi za Wakuu wa Idara na Vitengo zaidi ya Miezi sita (6) bila kudhibitishwa.	Kimuundo, Halmashauri zote 185 zinahitaji kuwa na Wakuu wa Idara na Vitengo 3,505 ambapo Wakuu wa Idara 2,398 na Wakuu wa Vitengo 1,107. Idadi ya wakuu wa idara na vitengo waliopo kwenye upekuzi

Na	Muhtasari wa mapendekezo ya Kamati	Muhtasari wa utekelezaji wa Serikali
		imeongezeka kutoka 802 hadi 927 na ufuatiliaji unaedelea kufuatia hatua za upekuzi kwa Watumishi wanaokaimu.

***Chanzo:** Uchambuzi wa Majibu wa Ofisi ya Rais TAMISEMI ya mwezi Aprili, 2018 kuhusu utekelezaji wa Maazimio ya Bunge kutokana na mapendekezo ya Kamati ya Hesabu za Serikali za Mitaa.*

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya tathmini ya mapendekezo yake saba na kubaini kuwa jitihada kubwa zimefanywa na Serikali katika kuimarisha mfumo wa kukusanya mapato wa LGRCIS na matumizi ya vifaa vya kukusanyia mapato (POS) sambamba na urasimishaji na kupitisha Sheria ya Mfuko wa Wanawake, Vijana na Walemavu. Hata hivyo, yapo maeneo ambayo Kamati haijaridhishwa na utekelezaji wake. Kwa maoni ya Kamati, maeneo hayo hayajafanyiwa kazi kikamilifu kama ifuatavyo:-

a) **Manunuzi yasiyozingatia sheria**

Kamati haijapata taarifa rasmi ya tathmini ya manunuzi inayohusu Serikali za Mitaa na Mpango mkakati wa kuzingatia sheria katika Halmashauri nchini hususan eneo la manunuzi ya umma.

b) **Udhaifu katika usimamizi wa matumizi usiozingatia sheria, Kanuni na taratibu za fedha**

Serikali iimarishe mifumo ya udhibiti wa ndani na kitengo cha ukaguzi wa ndani kwa kuchukua hatua za kukiwezesha kwa raslimali watu na vifaa ili kitekeleze majukumu yake.

c) **Usimamizi usioridhisha wa Mikataba na Miradi ya Maendeleo**

Bado kuna maelezo yasiyojitosheleza katika utekelezaji wa mikataba na

miradi mbalimbali ya maendeleo isiyokamilika kwa muda mrefu au kutumika kinyume na ilivyokusudiwa. Kwa mfano uwekezaji wa ubia katika Halmashauri ya Ilala na Tanzania Remix Centre Limited (TRSL); mazungumzo na benki ya CRDB Katika kupunguza gharama za mkopo wa ujenzi wa soko la Mwanjelwa (H/Jiji Mbeya); na kutokamilika kwa miradi ya maji na umwagiliaji kwa sababu za fedha kutotolewa au idhini ya ongezeko la gharama za miradi ya maji na umwagiliaji Inala Irrigation Scheme katika (H/M Tabora), Changalikwa na Mlembule (H/W Korogwe) na Masoko (H/W Rungwe)

d) **Kasi isiyoridhisha ya upelekaji wa asilimia 20 vijijini**

Hakuna maelezo yakutosheleza kuhusu utekelezaji madhubuti wa kurejesha asilimia 20 ya fedha kwa vijiji na serikali za mitaa.

e) **Kutohibitishwa kwa wakuu wa Idara na Vitengo kwa wakati**

Bado kuna kasi ndogo ya kuwathibitisha Wakuu wa Idara na Vitengo katika nafasi kwani suala hilo liko kisheria.

Ili kuboresha utendaji wa Halmashauri, Kamati inaendelea kutoa wito kwa Halmashauri kutekeleza mapendekezo yake kwa ukamilifu na kwa wakati.

1.4 Utekelezaji wa shughuli za Kamati

Mheshimiwa Spika, Katika kipindi cha mwaka mmoja kuanzia Januari 2018, hadi kufikia Januari, 2019 Kamati ilitekeleza majukumu mbalimbali. Kama ilivyoielezwa awali, Kamati imeweza kukutana na Halmashauri zipatazo hamsini na nane (58) katika kipindi hicho. Katika mikutano na halmashauri hizo, Kamati ilipata fursa ya kuchambua kwa kina taarifa za ukaguzi wa halmashauri hizo na kufanya mahojiano na watendaji wake wakuu. Mikutano hii ilikuwa ni fursa nzuri

kwa Kamati kutoa ushauri na maelekezo mbalimbali yaliyolenga kuboresha usisimamizi wa matumizi ya fedha za umma.

Mheshimiwa Spika, Kamati pia ilifanya ziara za ufuatiliaji wa matumizi ya fedha za umma katika baadhi ya miradi inayotekelezwa na halmashauri mbalimbali nchini. Miongoni mwa maeneo yaliyotembelewa ni Manispaa ya Morogoro ambapo Kamati ilikaguwa mradi wa barabara ya Tubuyu, Nanenane na Maelewano. Katika ziara hii mkoani Morogoro Kamati ilibaini kuwepo kwa changamoto katika ubora wa taa za barabarani na upungufu wa vivuko katika maeneo yenye watu wengi. Kamati ilitoa ushauri mbalimbali uliolenga kutatua changamoto zilizobainika. Kamati ilipata fursa nyingine ya kufanya ukaguzi wa miradi ya maendeleo kwenye Halmashauri zilizo katika Mkoa wa Tabora (H/M-Tabora, H/W za Nzega na Igunga).

Mheshimiwa Spika, Kamati pia ilipata fursa ya mafunzo ya kuwajengea uwezo Wajumbe kuhusu uelewa wa maoni ya ukaguzi wa Hesabu na namna ya kuhoji maafisa masuuli. Mafunzo hayo yalifanyika mjini Singida kuanzia tarehe 19 hadi 24 machi, 2018 kwa ufadhili wa program ya *PFRMP* iliyotekelezwa kupitia Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG). Aidha, kupitia mradi wa LSP II, Kamati ilipata fursa ya kupata semina mbili za mafunzo ya utekelezaji wa Bajeti na ufuatiliaji matumizi ya fedha za umma. Vilevile Kamati ilipata fursa ya kupata Semina kutoka Taasisi ya Wajibu yenye maudhui kama hayo.

Mheshimiwa Spika, kufanyika kwa mafunzo ya kuwajengea uwezo wajumbe mara kwa mara ni jambo la muhimu sana kwani inasaidia kuongeza tija, ufanisi, uwajibikaji na utawala bora katika usimamizi wa matumizi wa fedha za umma.

SEHEMU YA PILI

2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI WA TAARIFA YA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI (*CAG*)

2.1 Maelezo ya Jumla kuhusu Uchambuzi

Mheshimiwa Spika, Kamati inapenda kutambua jitihada zilizofanywa na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi (*NAOT*) kwani katika mwaka wa fedha 2016/2017 Halmashauri zote 185 nchini zilikaguliwa na kupatiwa Hati ya Ukaguzi (*Audit Opinion*) kulingana na matokeo ya Ukaguzi uliofanyika. Hatua hii inaonyesha ongezeko kubwa katika jitihada za usimamizi wa matumizi ya fedha za umma katika Serikali za Mitaa nchini. Ongezeko hili ni sawa na **asilimia 7.6** ikilinganishwa na mwaka wa fedha uliopita 2015/2016 ambapo Halmashauri 171 tu ziliweza kukaguliwa. Aidha, ongezeko hili ni zaidi ya **asilimia 11.4** ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2014/2015 ambapo Halmashauri 164 tu ndizo zilikaguliwa na Mdhibili na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.

Aidha, Mwenendo wa hati za Ukaguzi zilizotolewa na Mdhibili na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kipindi cha miaka minne mfululizo 2013/14 hadi 2016/17 unaonesha kuwepo kwa ongezeko la Hati zinazoridhisha na kupungua kwa Hati zenye shaka, zisizoridhisha na mbaya katika kipindi hicho kama inavyooneshwa kwenye **Jedwali Na. 2**

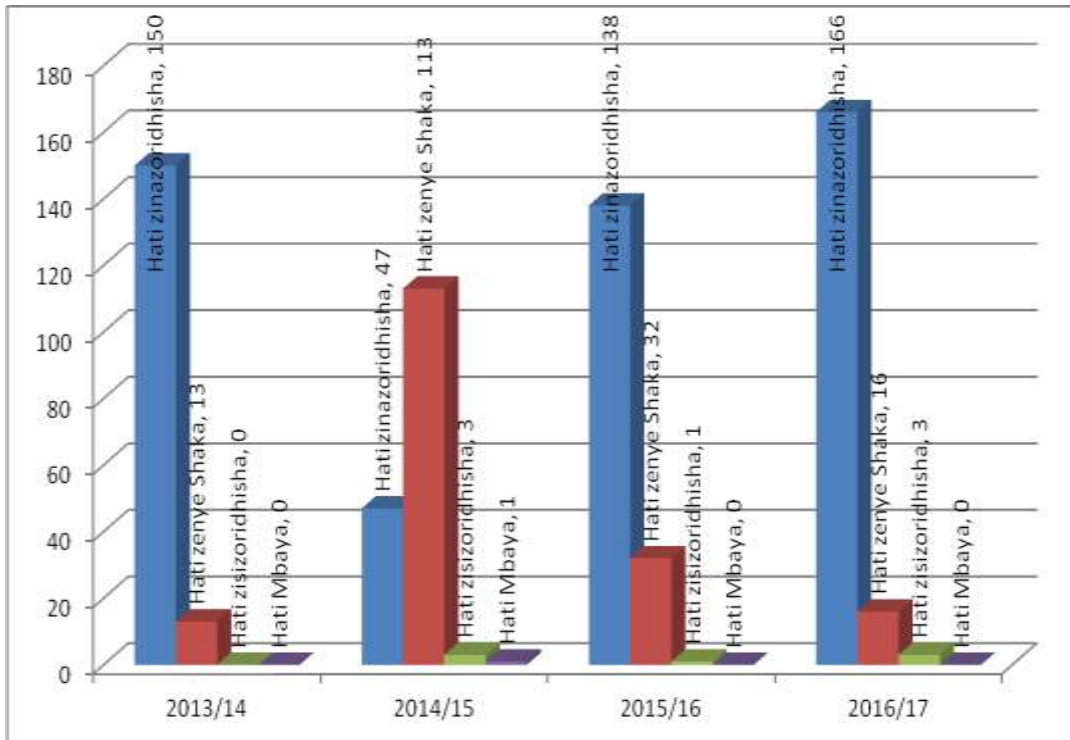
Jedwari Na. 2: Mwenendo wa hati za Ukaguzi zilizotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kipindi cha miaka minne mfululizo (2013/14 hadi 2016/17).

Mwaka	Hati Zinazoridhisha	Hati Zenye Shaka	Hati Zisizoridhisha	Hati Mbaya
2016/2017	166	16	3	0
2015/2016	138	32	1	0
2014/2015	47	113	3	1
2013/2014	150	13	0	0

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi ya CAG kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2016/17

Mheshimiwa Spika, ufafanuzi zaidi wa ulinganisho kati ya mwenendo wa idadi za Hati zinazoridhisha na Hati zenye shaka kuanzia mwaka 2013/14 hadi mwaka 2016/17 unaonekana katika **Chati namba 1.**

Chati Na.1: kielelezo cha hali ya utoaji wa hati za Ukaguzi (*audit opinion*) kwa kipindi cha miaka minne (4) kuanzia mwaka 2013/14 hadi 2016/17

Chanzo: Jedwali namba 2

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini ongezeko la Hati zinazoridhisha, hali ambayo inaonyesha kuendelea kuboreshwa kwa utendaji na uwajibikaji katika Halmashauri zetu nchini. Idadi ya Hati zinazoridhisha imeongezeka kutoka 132 katika mwaka 2015/16 hadi kufikia hati 166 katika mwaka wa fedha 2016/17. Kadhalika, hati zenye shaka zimepungua kutoka hati 32 katika mwaka wa fedha 2015/16 hadi kufikia hati 16 katika mwaka wa fedha 2016/17.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na mafanikio yaliyoelezwa hapo juu Kamati inasikitishwa na mwenendo wa Halmashauri ya Manispaa ya Kigoma Ujiji ambayo imeendelea kupata hati isiyoridhisha kwa miaka mitatu (3) mfululizo licha ya

hatua mbalimbali kuchukuliwa na Ofisi ya Katibu Tawala wa Mkoa wa Kigoma (RAS). Miongoni mwa hatua zilizochukuliwa ni kuwasimisha kazi na kuwahamisha wafanyakazi, lakini bado uwezo wa Halmashauri hiyo kusimamia fedha za umma umeendelea kuwa mbaya zaidi.

Mheshimiwa Spika, Zaidi ya hapo kuna Mamlaka za Serikali za mitaa za Wilaya ya Longido, Rombo, Korogwe na Ukerewe ambazo zimeendelea kupata hati zenye mashaka kwa miaka mitatu mfululizo. Kujirudia kwa hati hizo kumetokana na Halmashauri hizo kutoboresha taarifa zao kwa kuzingatia vigezo vifuatavyo:-

- (i) Vigezo vya kuandaa taarifa za fedha katika Sekta ya Umma;
- (ii) Usimamizi wa mali za Umma usiozingatia Sheria na Kanuni;
- (iii) Malipo yasiyostahili kutoka kwenye akaunti ya Amana kwa mfano H/W Korogwe iliweza kutoa kiasi cha shilingi **milioni 569.1** kwenye akaunti hiyo na kutumia kama fedha za matumizi ya kawaida (OC);na
- (iv) Upotevu wa vitabu vya kukusanyia mapato kwa mfano H/W Longido (vitabu 22) na H/W Mbinga (vitabu 4).

2.2 Uchambuzi wa Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa Mwaka wa Fedha 2016/17

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi huu umezingatia Taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ambao umebainisha maeneo mbalimbali yenye matatizo sugu ambayo Kamati hii imeweza kuyatolea ufafanuzi na mtazamo jumuiifu ili kulisaidia Bunge lako kujenga mtazamo wa jumla kuhusu hali na mwenendo wa matumizi ya fedha za Umma kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa muhtasari ufuatao:

2.2.1 Udhaifu katika mfumo wa Udhibiti wa ndani

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuendelea kuwepo kwa mapungufu katika usimamizi wa mfumo wa ndani wa udhibiti wa mapato na matumizi. Mapungufu hayo yamekuwa yakichangiwa na Utendaji wa Kitengo cha Ukaguzi wa ndani (*Internal Audit Unit*), Kamati ya Ukaguzi (*Audit Committee*) na kutokuwepo kwa Sera ya kudhibiti viashiria hatarishi (*Risk Management Policy & Fraud Manangement Policy*). Mapungufu haya yamekuwa yakisababisha Halmashauri nyingi nchini kukosa mfumo madhubuti wa usimamizi wa mapato na matumizi.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini changamoto nyingi katika utendaji wa Kitengo cha Ukaguzi wa ndani. Ikumbukwe kuwa lengo la kuanzishwa kwa kitengo hiki lilikuwa ni kuimarisha mfumo wa udhibiti wa ndani wa mapato na matumizi kwenye Halmashauri zetu. Hata hivyo, Kitengo hiki cha Ukaguzi wa ndani kimekosa ufanisi kutokana na uhaba mkubwa wa rasilimali watu, fedha na vitendea kazi muhimu kama vile Kompyuta, kamera, gari n.k

Mheshimiwa Spika, kati ya Halmashauri 58 zilizohojiwa na Kamati Halmashauri 23 ambazo ni sawa na **asilimia 40** zilibainika kuwa na mapungufu makubwa katika Kitengo cha Ukaguzi wa ndani. Hata hivyo, Halmashauri 35 zilizosalia bado hazikuwa na utendaji unaoridhisha katika Kitengo hiki. Licha ya jitihada kubwa ambazo Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) imekuwa ikizifanya kwa kuendesha mafunzo mbalimbali ya mifumo mipya ya udhibiti wa mapato na malipo kama vile EPICOR, LAWSON, PLANREP na LGRCIS, baadhi ya Halmashauri hazijaweza kutumia mifumo hiyo kwa ufanisi.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini udhaifu mwingine wa kutotekelezwa kwa Agizo Na. 12 la Memoranda ya Fedha ya Serikali za Mitaa ya 2009 ambalo linaitaka Kamati ya Ukaguzi ikutane walau mara moja katika kila robo mwaka. Vilevile Kamati imebaini kutozingatiwa kwa muongozo wa usimamizi wa fedha

za Umma uliotolewa na Wizara ya Fedha na Mipango kuhusu uendeshaji wa Kamati za Ukaguzi. Kipengele hicho kinaelekeza Mwenyekiti achaguliwe kutoka nje ya Halmashauri na awe na uelewa wa masuala ya Uhasibu na Ukaguzi.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri nyingi zimeendelea kuteua Wenyeviti wake kutoka miongoni mwa Watumishi wa ndani kitendo kinacho athiri kwa kiasi kikubwa dhana kusudiwa ya uwazi na uwajibikaji katika Ukaguzi wa ndani na usimamizi wa fedha za umma. Vilevile Wenyeviti wa Kamati hizo wameshindwa kufanya kazi kwa ufanisi na kushindwa kuzisaidia Menejimenti za Halmashauri katika utekelezaji wa majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini mapungufu katika uanzishaji Sera ya kusimamia vihatarishi (*risk management policy*). Halmashauri zote zilielekeza kuanzisha sera hii ya udhibiti wa viashiria hatarishi na kuteua Mratibu katika eneo hilo. Lengo ni kuzisaidia Menejimenti za Halmashauri nchini kutambua viashiria hatarishi punde vinapojitokeza. Katika Taarifa ya Ukaguzi, jumla ya Halmashauri 71 zilibainika kutoweka rejista ya viashiria hatarishi (*risk management register*) na hakuna hatua zilizochukuliwa kukabiliana na vihatarishi hivyo. Vilevile menejimenti katika Serikali za Mitaa hazina uelewa juu ya umuhimu wa sera hiyo ya vihatarishi na udhibiti wa ndani.

2.2.2 Kutotekelezwa kikamilifu kwa maagizo ya Kamati na kutojibiwa kwa Hoja za ukaguzi

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuendelea kusuasua katika kujibu Hoja za Ukaguzi na kutekelezwa kwa maagizo yaliyotolewa na Kamati. Taarifa ya ukaguzi imeonesha hadi kufikia mwishoni mwa mwaka wa fedha 2015/2016 mapendekezo 14 yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali hayakuwa yametekelezwa kikamilifu. Katika mapendekezo hayo, mapendekezo tisa (9) sawa na **asilimia 64** yalikuwa yakiendelea kutekelezwa na

mapendekezo matano (5) sawa na **asilimia 36** yalikuwa hayajashughulikiwa kabisa.

Mheshimiwa Spika, Hali hiyo imeendelea kuonekana pia kwa upande wa maagizo yanayotolewa na Kamati kwa kuzingatia Taarifa ya Ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2015/2016. Bado hali ya utekelezaji wa mapendekezo siyo ya kuridhisha sana kwani kati ya mapendekezo 748 yaliyotolewa na Kamati kwa halmashauri zilizohojiwa, mapendekezo 233 sawa na **asilimia 31** yalitekelezwa, mapendekezo 256 sawa na **asilimia 34** yapo katika hatua za utekelezaji na mapendekezo 259 sawa na **asilimia 35** hayajatekelezwa kabisa.

Jedwari Na. 3: Muhtasari wa majibu ya Hoja za Ukaguzi na utekelezaji wa maagizo ya Kamati kwa miaka mitatu (3) mfululizo (2013/14 hadi 2015/16)

Mwaka wa Fedha	Idadi ya Halmashauri	Jumla ya Mapendekezo	Yaliyotekelezwa	Yanayotekelwa	Yasiyotekelezwa
2015/2016	115	784	233	256	259
Asilimia ya utekelezaji	-	100	29.7	32.6	33
2014/2015	142	1094	433	231	430
Asilimia ya utekelezaji	-	100	39.6	21	39.3
2013/2014	118	900	408	201	291
Asilimia ya utekelezaji	-	100	45.3	22	32

Chanzo: *Taarifa ya Ukaguzi ya CAG kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2016/17*

Mheshimiwa Spika, Kuendelea kwa mwenendo huu kila mwaka kunatoa taswira mbaya kwa Menejimenti za Halmashauri kuwa zimekosa umakini ama zimekuwa zikipuza kwa makusudi hoja za Ukaguzi na maagizo ya Kamati. Hali hiyo imeendelea kuathiri kwa kiasi kikubwa hali ya utendaji katika Halmashauri kwani hoja za ukaguzi na maoni ya Kamati hii zimekuwa zikilenga zaidi kuzisaidia Halmashauri zetu kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa majukumu yake kwa kuzingatia sheria, kanuni na miongozo ya matumizi mazuri ya fedha za Umma. Kamati inaendelea kuisisitizia Serikali juu ya umuhimu wa kuliangalia suala hili kwa ukaribu, ili kuepuka matumizi mabaya ya fedha za umma.

2.2.3 Udhaifu katika uendeshwaji wa Mfuko wa Wanawake na Vijana

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwepo kwa deni kubwa la Mfuko wa Wanawake na Vijana katika Halmashauri nyingi nchini ambapo deni hilo limeonekana likiendelea kuongezeka kadiri ya siku zinavyozidi kwenda. Hali hii inaonyesha kwa miaka ijayo deni hilo halitaweza kulipika tena na Halmashauri nyingi zitashindwa kutekeleza majukumu yake kutokana na mapato ya ndani. Kwa mujibu wa Taarifa ya Ukaguzi wa CAG kwa mwaka wa fedha 2016/17 hali ya deni ni kama inavyooneka katika **Jedwali Na. 4**

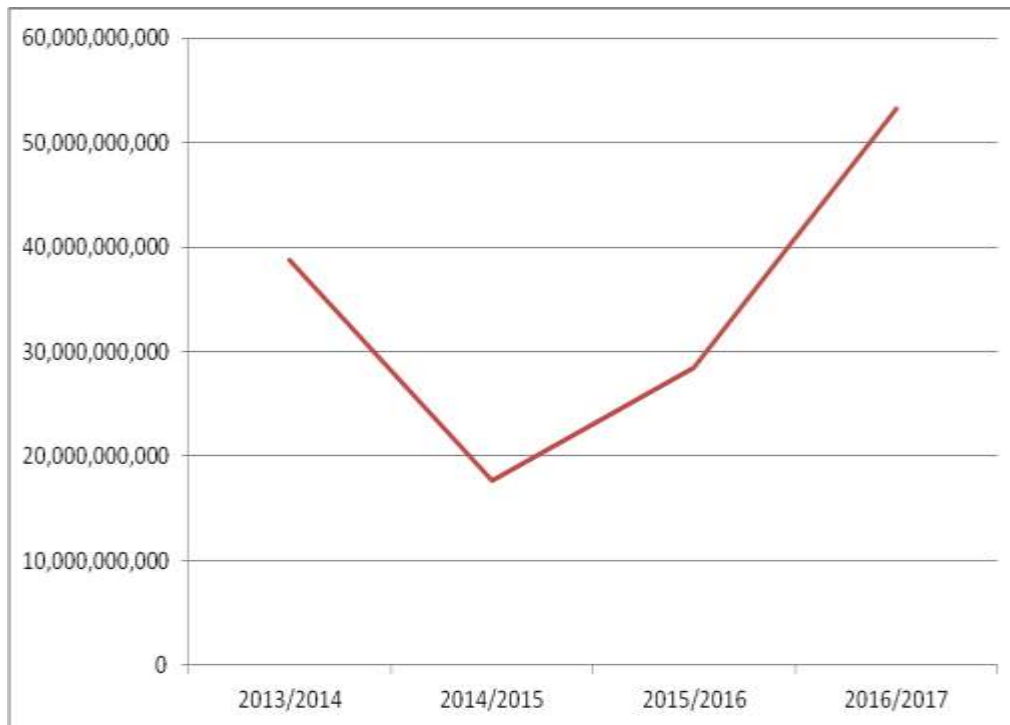
Jedwari Na. 4: Muhtasari wa Deni la Halmashauri katika Mfuko wa Wanawake na Vijana kwa kipindi cha miaka minne (4) (2013/2014 hadi 2016/2017)

Mwaka wa fedha	Idadi ya Halmashauri	Kiasi cha Deni (TZS)
2016/2017	143	53,222,719,138
2015/2016	151	28,521,878,199
2014/2015	112	17,690,754,651
2013/2014	104	38,741,094,214

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi ya CAG kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2016/17

Mheshimiwa Spika, mwenendo wa hali ya ongezeko la deni la Mfuko wa Wanawake na Vijana katika Halmashauri nchini kwa kipindi cha miaka minne (4) kuanzia mwaka 2013/14 hadi kufikia mwaka 2016/17 inaonekana katika **Chati Na. 2**

Chati Na. 2 Kielelezo cha ukuaji wa deni la Mfuko wa Wanawake na Vijana kwa kipindi cha miaka minne (4), (2013/14 hadi 2016/17)

Chanzo: Jedwali namba 4

Mheshimiwa Spika, Kamati pia imebaini kuwa mfumo wa uratibu na usimamizi wa utoaji na ukusanyaji wa mikopo haujawa mzuri katika Halmashauri zetu nchini na hivyo, kusababisha fedha hizo kukosa usimamizi. Kamati imebainika pia kuwa Vikundi vingi vimekuwa vikisuasua kurejesha madeni yake. Hali hii imeathiri kwa kiasi kikubwa maendeleo ya ukuaji wa mfuko kwani badala ya fedha hizo kuwa za mzunguko yaani "**revolving funds**" fedha hizo zimekuwa hazirejeshwi kwa wakati au kutorejeshwa kabisa. Katika kipindi cha miaka minne (4) kuanzia mwaka 2013/14 hadi 2016/17 zaidi ya shilingi bilioni 13.9 zilizotakiwa kurejeshwa na vikundi 253 hadi sasa hazijarejeshwa.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na changamoto hizo Kamati inapongeza hatua ya Serikali kuleta muswada na Bunge kutunga Sheria ya kusimamia Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu kupitia Sheria ya fedha ya mwaka 2018 (*finance Act, 2018*). Lengo la sheria hii ni kuviwezesha vikundi mbalimbali vya Wanawake na vijana kushiriki katika uzalishaji. Aidha, kupitia sheria ya sasa Kamati inapenda kulipongeza Bunge lako Tukufu kwa kuongeza kipengele cha watu wenye ulemavu, kwa kuwa nguvu kazi hii imekuwa ikisahaulika mara nyingi katika mipango mbalimbali. Hivyo, kuanzia sasa itapelekea kundi hilo kutambulika na kupewa kipaumbele sawa katika ushiriki wa shughuli za uzalishaji.

2.2.4 Mapungufu ya usimamizi wa rasilimali watu katika Serikali za Mitaa

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Ukaguzi bado imeonesha kuwa kuna changamoto ya upungufu mkubwa wa watumishi katika Serikali za mitaa. Hii imetokana na Ukaguzi uliofanywa na Mkaguzi na Mdhhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) kwa baadhi ya halmashauri katika kipindi cha miaka mitatu (3) mfululizo. Ukaguzi huo ulizingatia Taarifa ya idadi sahihi ya Watumishi na ujuzi stahiki wa wafanyakazi wa kada mbalimbali. Taarifa imeonesha kuwa katika mwaka wa fedha 2014/2015 upungufu ulikuwa **asilimia 22** kwa mamlaka 117 zilizokaguliwa, kwa mwaka wa fedha 2015/2016 upungufu ulikuwa **asilimia 30** kwa mamlaka 126 zilizokaguliwa na kwa mwaka wa fedha 2016/2017 upungufu uliongezeka hadi **asilimia 32** kama inavyojieleza katika **Jedwali Na. 5:** la Taarifa hii.

Jedwari Na.5: Muhtasari wa mwenendo wa idadi ya upungufu wa watumishi kwa miaka mitatu (3) kuanzia mwaka wa fedha 2014/15 hadi 2016/17

Mwaka	Mamlaka Zilizohakikiwa	Mahitaji	Upungufu	Asilimia
2016/2017	161	477,829	155,013	32
2015/2016	126	349,974	106,426	30
2014/2015	117	324,577	71,803	22

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi ya CAG kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha 2016/17

Hali hii, imeathiri Halmashauri nyingi kwani Watumishi wachache waliopo wanalazimika kubeba majukumu ya ziada ili kukidhi matarajio ya wananchi, hivyo, kusababisha huduma zinazotolewa kutokuwa na ubora wakuridhisha, hususani kwenye sekta ya Afya, Elimu na Kilimo.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeendelea kukutana na changamoto ya Wakuu wa Idara na Vitengo kukaimu nafasi hizo kwa zaidi ya miezi sita. Hii imechangiwa kwa kiasi kikubwa na kuchelewa kwa upekuzi (*vetting*) wa watumishi kupitia mamlaka mbalimbali ndani ya Serikali. Itakumbukwa kwamba jambo hili limeongelewa sana na Kamati hii katika Bunge lako Tukufu. Licha ya jitihada za Serikali kutatua changamoto hii, Kamati haioni sababu ya kuendelea kuwepo na tatizo hili katika Mamlaka za Serikali za mitaa. Aidha, kwa mujibu wa miongozo na kanuni za utumishi wa Umma [Agizo D 24(3) la Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma za Mwaka 2009] Zimeelekeza wazi kuwa mtumishi yeyote hatatakiwa kukaimu nafasi ya ukuu wa idara au vitengo kwa zaidi ya miezi sita (6).

Mheshimiwa Spika, Kwa kiasi kikubwa kanuni hii imekuwa haizangatiwi kwani katika Halmashauri nyingi suala la Wakuu wa Idara na Vitengo kukaimu kwa muda mrefu limekuwa ni la kawaida. Pia, kuna baadhi ya Wakurugenzi katika Halmashauri ambao wamekuwa wakichelewesha mchakato huu kwasababu ya kutofuata taratibu za uthibitishaji. Taarifa ya ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2016/2017 imebainisha Halmashauri 10 ambazo zilikuwa na Maofisa 67 wanaofanya kazi kwa kukaimu. Katika mahojiano na Kamati ilithibitika kuwepo kwa tatizo hili katika Halmashauri kadhaa zilizofika mbele ya Kamati. Mfano wa Halmashauri hizo ni H/Mji Ifakara (Watumishi 8), H/W Mbeya (Watumishi 7) na H/W Kigoma (watumishi 6).

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati umebainisha kuwa Halmashauri mpya na zile zilizo pembezoni (*peripheral*) zimekuwa wahanga wa hali hii licha ya mabadiliko mbalimbali ya Serikali. Watumishi hawa wamejikuta mara nyingi kwenye mazingira ya kukosa hamasa ya kufanya kazi na kushindwa kuwajibika ipasavyo ikiwa ni pamoja na kuwa na wasiwasi wa kufanya baadhi ya maamuzi. Vilevile wapo baadhi ya watumishi ambao wametumia mwanya huo kufanya kazi kwa maslahi yao binafsi. Hivyo, shughuli nyingi hasa zile ambazo zinahitaji maamuzi zimekuwa zikiathiriwa kutokana na kuwa na idadi kubwa ya Wakuu wa Idara na Vitengo wanaokaimu. Hali hii ikiendelea inaweza kuathiri sana Uongozi katika Halmashauri zetu na kukwamisha utoaji wa huduma za maendeleo kwa Taifa.

2.2.5 Utekelezaji wa Miradi ya maendeleo

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya ukaguzi imebainisha kuwa Serikali za Mitaa zimeendelea kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo nchini. Miradi hiyo imekuwa ikitekelezwa kwa kutumia makusanyo yatokanayo na vyanzo vya ndani, fedha kutoka Serikali kuu, michango ya jamii pamoja na misaada kutoka kwa

wahisani na wadau wa maendeleo. Ukaguzi huu umebainisha na kuchanganua changamoto na mapungufu mbalimbali ambayo yamekuwa yakiathiri utekelezaji wa miradi mingi ya maendeleo katika Halmashauri zetu.

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya ukaguzi inaonyesha ipo miradi 38 ambayo haijatekelezwa kabisa na Mamlaka za Serikali za Mitaa licha ya miradi hiyo kuwa imetengewa fedha. Kati ya Miradi hiyo ipo miradi 13 ambayo imeshindwa kutekelezwa kutokana na kiasi cha **shilingi bilioni 1.05** kutotolewa na Hazina. Pamoja na Miradi hiyo, ipo Miradi 25 ambayo haikutekelezwa kabisa licha ya Mamlaka za serikali za Mitaa 19 kupokea kiasi cha **shilingi bilioni 7.79** kwa ajili ya miradi hiyo. Aidha, Taarifa hiyo imebainisha changamoto ya Miradi kukamilika lakini haitumiki. Imeelezwa kwamba ipo miradi yenye thamani ya **shilingi milioni 782.4** katika mamlaka za serikali za mitaa 13 ambayo imekamilika lakini haitumiki.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwa Tatizo la utekelezaji wa miradi ya maendeleo ni changamoto inayojitokeza katika sura kuu mbili. Changamoto ya kwanza inahusu upatikanaji duni wa fedha za Serikali ambapo ama fedha zilizotengwa hazipelekwi kabisa, au kiasi kidogo tu cha fedha kinapelekwa na wakati mwingine fedha zinapelekwa kwa kuchelewa sana, hivyo kuathiri miradi. Changamoto ya pili ni kwamba Halmashauri nyingi zina udhaifu katika maeneo ya manunuzi, utoaji wa zabuni na usimamizi wa mikataba (*procurement and contract management*) udhaifu ambao umeisababishia Serikali hasara na upotevu mkubwa wa fedha.

Mheshimiwa Spika, kupitia mradi wa *Public Finance Manangement Reform Program (PFMRP)*, unaoratibiwa na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi (NAOT), Kamati hii ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC) iliwezesha kutembelea na kukagua Mradi wa barabara za Tubuyu, Nanenane na Maelewano katika Halmashauri ya Manispaa ya Morogoro ambayo ilikuwa imekaguliwa na Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu katika Mwaka wa Fedha 2016/17

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Manispaa ya Morogoro ilipanga kutekeleza mradi wa ujenzi wa barabara kwa kiwango cha lami nzito (*asphalt concrete*) wenye urefu wa kilomita 4.6 katika barabara za Tubuyu, Nanenane na Maelewano. Mradi huu ulipangwa kutekelezwa kwa fedha za mkopo wa Benki ya Dunia (*World Bank*), kwa thamani ya shilingi bilioni 11.9 kwa mujibu wa makisio ya awali. Lakini, kutokana na kuongezeka kwa siku 150 gharama za mradi ziliongezeka kwa shilingi milioni 649.7 na kufanya gharama mpya ya mradi huo kufikia shilingi bilioni 12.6

Mheshimiwa Spika, Halmashauri iliingia mkataba na mkandarasi *M/S Group Six JV Lukoko Company LTD* wenye kumbukumbu namba *LGA/079/2015 – 2016/HQ/W/04* Tarehe 15 Machi, 2017 kwa matarajio kwamba mradi huo kufikia Tarehe 15 Machi, 2018 ungekamilika. Hadi Kamati ilipotembelea mradi huo ulikuwa umekamilika kwa asilimia 99 na kiasi cha shilingi bilioni 9.91 kilikuwa kimeshalipwa sawa na asilimia 79. Kamati ilielezwa kuwa kiasi cha shilingi bilioni 2.4 kipo kwenye hatua za mwisho kulipwa (*certificate No.9*) huku kiasi cha shilingi milioni 631.5 kikibakizwa kwa ajili ya kipindi cha matazamio (*rentention period*).

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini faida ambazo zimetokana na kukamilika kwa mradi huo. Miongoni mwa faida hizo ni kuwa umeboresha mazingira ya makazi kwa wakazi wa mitaa ya Changarawe, Nane nane na Tubuyu. Aidha, umechangia kurahisisha hali ya usafiri katika Manispaa ya Morogoro na kuongeza hadhi ya Mji huo pamoja na kuchochea ukuaji wa biashara mbalimbali kando kando ya barabara hizo. Mbali na mafanikio hayo Kamati imebaini changamoto za kukosekana kwa baadhi ya vivuko vya barabara, kuchelewa kukamilika kwa mifereji ya maji machafu na barabara ya watembea kwa miguu (*pedestrian walk ways*), kukosekana kwa baadhi ya alama za barabarani na kuwekwa kwa matuta ambayo kiutaalamu hayatakiwi kuwepo.

Mheshimiwa Spika, Kamati haikuridhika na gharama kubwa za Mradi ambapo shilingi bilioni 12.6 zilitumika kujenga barabara yenye **urefu wa kilomita 4.6 tu.** Kwa uzoefu wa kawaida kiasi hicho cha fedha kingeweza kutumika kujenga barabara yenye urefu wa zaidi ya kilomita 10. Baada ya Wajumbe kuomba ushauri kutoka Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi (NAOT) walielezwa kuwa mradi huu unafanyiwa ukaguzi mwingine maalum "*comprehensive specific audit*" katika miradi yote inayotekelezwa chini ya mradi huu *Urban Local Government Strengthening Program (ULGSP)* ili kuhakiki upya gharama na ubora wa mradi huo. Hivyo, Wajumbe walikubaliana kusubiri Taarifa hiyo ya uchunguzi ili Kamati iweze kuishauri Serikali vizuri juu ya hatua zaidi zinazopaswa kuchukuliwa.

2.2.6 Changamoto katika usimamizi wa mali

Mheshimiwa Spika, Agizo la 45(1) la Memoranda ya fedha za Serikali za Mitaa la mwaka 2009 linataka mali zote ambazo hazihitajiki tena, hazitengenezeki au zilizochakaa zitambuliwe na zifutwe kwa idhini ya Baraza la madiwani. Katika mahojiano Kamati iliweza kugundua kati ya Halmashauri 58 ambazo zilihojiwa Halmashauri 19 ziliripotiwa kuwa na tatizo katika usimamizi wa mali chakavu. Hii ilitokana na baadhi ya Halmashauri hizo kutofuata taratibu za ufutaji wa mali hizo na nyingine zilitoa sababu ya kukosa fedha za kukamilisha mchakato huo. Kutokana na hali hiyo Kamati inaona Serikali itaendelea kupata hasara kubwa kwani kuendelea kuwepo kwa mali chakavu katika Halmashauri hizo kwa muda mrefu kunapelekea mali hizo kushuka thamani zaidi na kushindwa kuuzika tena.

Mheshimiwa Spika, Lipo tatizo lingine la magari ya Halmashauri kukosa bima, kwani kwa mujibu wa Agizo la 95 (1) la memoranda ya fedha ya Serikali za Mitaa, 2009 ambalo linawataka maafisa usafiri kuhakikisha kuwa magari yote yanawekewa bima dhidi ya majanga yasiyotarajiwa na kuhakikisha malipo ya bima yanafanyika kwa wakati uliotakiwa. Kwa kiasi kikubwa katika baadhi ya Halmashauri utaratibu huo umekuwa haufuatwi, hivyo kupelekea matumizi ya magari pamoja na vyombo vingine vya usafiri kutumika bila kuvikatia bima kwa

muda mrefu. Zipo Halmashuari tano ambazo zilikutwa na Idadi kubwa ya magari ambayo hayajakatiwa bima kwa muda mrefu. Halmahsauri hizo ni pamoja na H/W Kwimba (Magari 25), H/W Ileje (Magari16), H/Mji Iringa (Magari16), H/Momba (Magari15) na H/W ya Shinyanga (Magari13)

2.2.7 Mambo muhimu yaliyobainika katika Ukaguzi maalum wa Halmashauri ya Wilaya ya Kaliua kwa kipindi cha kuanzia 2012/13 hadi 2016/17

Mheshimiwa Spika, Kamati katika kuijadili Taarifa ya Ukaguzi wa Halmashauri ya Wilaya ya Kaliua ilibaini uwepo wa mambo yakutilia shaka katika matumizi ya fedha za umma. Hali hiyo ilisababisha Kamati hii kutoa maombi kwa Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kufanya Ukaguzi maalum kwa Halmashauri hiyo. Ukaguzi huu maalum umeisaidia Kamati kubaini ubadhirifu mkubwa wa fedha unaokadiriwa **shilingi bilioni 3.5** za miradi ya maendeleo uliosababishwa na matumizi mabaya ya madaraka katika ngazi ya Mkoa na Halmashauri.

Mheshimiwa Spika, Katika kumwezesha mdhibiti na Mkguzi Mkuu wa Hesabu wa Serikali kurahisisha ukaguzi huo. Kamati iliainisha hadidu za rejea nne (4) kama ifuatavyo:-

- (i) Kupitia taratibu zote zilizotumika katika kumpata Mkandarasi *Saram Co. Ltd* katika zabuni za ujenzi wa Ofisi ya Mkurugenzi na Kituo cha Afya kwa thamani ya **shilingi bilioni 1.2**;
- (ii) Kukagua fedha zilizopangwa kwenye miradi mbalimbali ya maendeleo kama zilitumika kama ilivyokusudiwa;
- (iii) Kukagua mifumo ya udhibiti wa ndani (*internal control systems*) na Sera ya vihashiria hatarishi (*risk management policy*) kama zinafanya kazi kwa mujibu wa sheria ;na

- (iv) Kukagua maeneo mengine ambayo Mdhambi na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ambayo ataona yanaviashiria vya ubadhirifu (*extension of scope*).

Mheshimiwa Spika, Ukaguzi huu maalum umeisaidia Kamati kubaini mambo mengi ambayo yamefanyika bila nidhamu ya usimamizi wa fedha za umma (***financial in discipline***) na ukiukwaji wa taratibu na kanuni zinazosimamia masuala ya fedha. Katika matokeo ya Ukaguzi huu Kamati imebaini kuwa kulikuwa na ukiukwaji mkubwa wa sheria ya manunuzi ya umma, kuingiliwa kwa bodi ya zabuni, kuingiliwa kwa kamati ya tathimini na kitengo cha menejimenti ya ununuzi. Ukaguzi huo umebaini jumla ya kiasi cha **shilingi bilioni 3.5** kimetumika vibaya na kina sura ya kijinai kama ifuatavyo:-

- (i) Malipo ya awali ya shilingi milioni 121.7 yaliyofanyika kwa kutumia nyaraka za dhamana toka Benki ya Equity. Nyaraka hizo zilighushiwa na mkandarasi.
- (ii) Malipo ya awali ya shilingi milioni 51.6 hayakurejeshwa na Mkandarasi na hivyo kusababisha hasara kwa Halmashauri.
- (iii) Fedha kiasi cha shilingi milioni 11.3 alizolipwa mkandarasi ni zaidi ya thamani ya kazi zilizofanyika kwa mujibu wa mchanganuo wa gharama za kazi zilizotekelezwa.
- (iv) Malipo yaliyofanyika kwa mkandarasi bila kuonyesha vipimo vya kazi na mchanganuo wa kazi zilizofanyika kiasi cha shilingi milioni 197
- (v) Malipo ya shilingi milioni 27.6 kwa mkandarasi kwa kazi ambazo hazikufanyika katika mradi wa ujenzi wa jengo la kuhudumia wagonjwa wa nje (*OPD*)
- (vi) Malipo ya shilingi 44.7 milioni kufanyika mara mbili kwa mkandarasi kwa kazi zilizofanyika katika mradi wa ujenzi wa nyumba za watumishi.

- (vii) Udanganyifu wa shilingi milioni 178 katika ununuzi na hati za malipo na kutozingatia masharti ya sheria za ununuzi.
- (viii) Malipo Mkandarasi kwa kazi za mfuko wa barabara kwa kazi ambazo hazikufanyika kiasi cha shilingi milioni 31.6.
- (ix) Malipo yalipo shilingi milioni 393.6 yaliyofanyika katika akaunti ya Amana ambayo hati zake hazijawasilishwa kwa ukaguzi.
- (x) Matumizi ya kiasi cha shilingi milioni 78.5 yenye mashaka kwa ununuzi wa vifaa vya ujenzi wa maabara.
- (xi) Usimamizi dhaifu katika ukusanyaji wa ushuru wa tumbaku uliopelekea kutokukusanya mapato ya zaidi ya shilingi bilioni 1.35
- (xii) Malipo mbalimbali yenye viashiria vya ubadhirifu na kughushi nyaraka yenye kiasi cha zaidi ya shilingi bilioni 1.02

Mheshimiwa Spika, Kama ilivyoielezwa awali uchambuzi wa Kamati kuhusu Ukaguzi huu maalum umebaini kwamba ni Watumishi wawili (2) tu wa kitengo cha manunuzi kati ya Watumishi 66 wa halmashauri waliobainika kuhusika na ubadhirifu huu ndio wamechukuliwa hatua. Ukaguzi maalum umebainisha kwamba moja wapo ya chanzo kikubwa cha ubadhirifu huu ni matumizi mabaya ya madaraka yaliyotumiwa na Mkuu wa Mkoa (wa wakati huo) Bi. Fatma Mwaswa katika miradi iliyotekelezwa na Kampuni ya Saram Co. Ltd kwa kuwelekeza Mkurugenzi, Wenyeviti wa Kamati za Tathimini, Bodi ya Zabuni na Mkuu wa Kitengo cha ununuzi kutoa zabuni kwa Kampuni hiyo ya Saram Co. Ltd ambayo Mkurugenzi wake ni mtu mwenye mahusiano ya ndani na Mkuu wa Mkoa wa wakati hu.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO

3.1 Maelezo ya jumla

Mheshimiwa Spika, Kamati ilijikita zaidi katika maeneo saba (7) ambayo yameonekana kuwa na matatizo sugu katika matumizi ya fedha za umma. Katika maelezo ya awali, msingi wa kazi ulitoakana na Taarifa ya Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2016/2017 ukifuatiwa na mahojiano kati ya Kamati na Halmashauri 58. Kufuatia uchambuzi uliofanywa na Kamati hii kwa niaba ya Bunge lako Tukufu naomba niwasilishe maoni na mapendekezo saba (7) kwa niaba ya Kamati ili Bunge lako Tukufu liyajadili na hatimaye kuyaafiki ili yaweze kuwa sehemu ya Maazimio ya Bunge. Lengo ni kusimamia na kuhakikisha kunakuwa na nidhamu ya Matumizi ya Fedha za Umma katika Serikali za Mitaa.

3.2 Maoni (Opinion)

Mheshimiwa Spika, Sambamba na lengo la Bunge kama chombo kikuu cha uwakilishi, Kamati imetunza mtazamo wa kuhakikisha kwamba matumizi ya fedha za umma yanaendelea kuwanufaisha wananchi wote. Kamati imeendelea kusimamia sheria za matumizi bora ya fedha za umma na kuishauri Serikali kila mara inapokosea, lengo likiwa ni kuboresha huduma za jamii kupitia Serikali za Mitaa ambako ndiko wananchi wote walipo.

3.3 Mapendekezo (Recommendations);

Mheshimiwa Spika, Naomba sasa nitoe mapendekezo ya Kamati kama ifuatavyo

3.3.1 Kuboresha Mfumo wa Udhibiti wa ndani

Kwa kuwa Imebainika kwamba kuna udhaifu katika mfumo wa udhibiti wa ndani wa mapato na matumizi katika Halmashauri kutokana na utendaji usioridhisha wa Kitengo cha Ukaguzi wa ndani (*Internal Audit Unit*), Kamati ya Ukaguzi (*Audit Committee*) na kutokuwepo kwa Sera ya kudhibiti viashiria hatarishi (*Risk Management Policy*);

Na kwa kuwa Udhaifu huo umeathiri kwa kiasi kikubwa nidhamu katika Halmashauri na kusababisha kuongezeka kwa matumizi mabaya ya fedha za umma;

Kwa hiyo basi, Kamati inaliomba Bunge liazimie kuwa:-

- a) Serikali ihakikishe kuwa katika kila Halmashauri Kitengo cha Ukaguzi wa ndani kinapewa rasilimali watu, fedha za kutosha na vitendea kazi muhimu kama vile kompyuta, kamera, magari n.k;
- b) Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) ihakikishe kuwa Kamati ya Ukaguzi inakutana katika kila robo ya mwaka na kutoa Taarifa ya mrejesho wa Vikao hivyo. Aidha, ihakikishe pia kila Halmashauri inaanzisha mfumo wa kudhibiti viashiria hatarishi ili kuondokana na uwezekano wa kupata hasara;na
- c) Ofisi ya Mkaguzi Mkuu wa Ndani wa Hesabu za Serikali (*Internal Auditor General*) pamoja na Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) waweke utaratibu wa ufuatiliaji wa utendaji kazi wa Vitengo vya Ukaguzi wa ndani katika Halmashauri nchini. Vilevile Kitengo cha ukaguzi na ufuatiliaji kwenye

Mamlaka za Serikali za Mitaa kilichopo katika Ofisi ya Rais, TAMISEMI kiwezeshe kwa kupewa rasilimali watu na vitendea kazi muhimu.

3.3.2 Kutekelezwa kikamilifu maagizo ya Kamati na kujibiwa kwa hoja za ukaguzi

Kwa kuwa Halmashauri nyingi zimebainika kutotekeleza kikamilifu mapendekezo ya Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali pamoja na mapendekezo ya Kamati;

Na kwa kuwa kuendelea kutotekelezwa kwa mapendekezo hayo kunajenga taswira mbaya kwa kazi inayofanywa na Kamati hii pamoja na Mkaguzi na Mdhhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali;

Kwa hiyo basi, Kamati inaliomba Bunge lako Tukufu liazimie kuwa:-

- a) Serikali kupitia Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) ichukue hatua za kisheria na za kinidhamu kwa Menenjiementi za Halmashauri ambazo zimekuwa zikishindwa kutekeleza mapendekezo haya kwa wakati;na
- b) Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) ihakikishe kuwa Mtumishi yeyote atakaye bainika kuhusika na matumizi mabaya ya fedha za umma asihamishwe kituo cha kazi mpaka shauri la Mtumishi huyo litakapoisha.

3.3.3 Kuboresha uendeshwaji wa Mfuko wa Wanawake na Vijana

Kwa kuwa Imebainika kwamba Halmashauri nyingi hazina uwezo wa kulilipa deni la zamani la Mfuko wa Wanawake na Vijana na kwamba bado hakuna mfumo madhubuti wa ukusanyaji wa madeni hayo toka kwenye Vikundi;

Na kwa kuwa Hali hii ikiendelea inaweza ikakwamisha nia njema ya Serikali ya kuviwezesha vikundi hivi;

Kwa hiyo basi, Kamati inaliomba Bunge lako Tukufu liazimie kuwa:-

- a) Serikali iharakishe mchakato wa utungaji wa kanuni za Mfuko wa Wanawake, Vijana na watu wenye Ulemavu ili kuweka mfumo rasmi wa usimamizi wa Mfuko huo; na
- b) Serikali izifutie Halmashauri madeni ya nyuma ya Mfuko wa Wanawake na Vijana kwani fedha ambazo hazikuchangiwa kwenye Mfuko huo zilitumika katika uendelezaji wa Halmashauri na utekelezaji wa shughuli nyingine za mendeleo. Aidha, fedha ambazo zilikuwa zimeshakopeshwa katika vikundi ziendeleo kukusanywa kama ilivyo katika utaratibu wa awali.

3.3.4 Kuimarisha usimamizi wa Rasilimali Watu katika Serikali za Mitaa

Kwa kuwa Kumbainikika kuwepo na upungufu mkubwa wa Watumishi katika Halmashauri nchini na kwamba taratibu za upekuzi na uthibitishwaji wa Wakuu wa Idara na Vitengo huchukua muda mrefu, hali inayopelekea Watumishi hao kukaimu kwa muda mrefu zaidi ya miezi sita tofauti na Sheria za Utumishi wa Umma zinavyoelekeza;

Na kwa kuwa Upungufu huo umeendelea kuathiri kwa kiasi kikubwa hali ya utendaji katika Halmashauri nchini;

Kwa hiyo basi, Kamati inaliomba Bunge lako Tukufu liazimie kuwa;

- (a) Serikali iongeze jitihada za kuajiri watumishi wa Halmashauri hususani katika sekta za kilimo, afya na elimu ili kuboresha hali ya ubora wa huduma zitolewazo kwa jamii; na
- (b) Ofisi ya Rais (TAMISEMI) kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora ziangalie njia

bora ya kuharakisha mchakato wa kuwathibisha Watumishi ili kuwaongezea morali zaidi katika utendaji.

3.3.5 Kuboresha usimamizi na utekelezaji wa Miradi ya maendeleo

Kwa kuwa Imeendelea kuonekana kuwa ufanisi katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo ni mdogo sana ukilinganishwa na matarajio ya Serikali na Wananchi ya upatikanaji wa huduma bora;

Na kwa kuwa Hali hii imeendelea kukwamisha utoaji wa huduma kwa wananchi sambamba na jitihada za kimaendeleo;

Kwa hiyo basi, Kamati inaliomba Bunge lako Tukufu liazimie kuwa:-

- a) Serikali iboreshe eneo la usimamizi katika Halmashauri pamoja na kuzijengea uwezo Halmashauri zote kwa kuajiri wataalam kwenye sekta mbalimbali;
- b) Uwekwe mfumo mzuri wa kusimamia taratibu za utoaji zabuni kwa wakandarasi ili kuondoa mazingira ya vitendo vya rushwa; na
- c) Mfumo wa malipo baada ya kazi yaani "*certificate award*" uangaliwe upya na ikiwezekana uboreshwe ili kuwaondolea Wakandarasi ukiritimba mwingi kipindi wanapodai haki zao.

3.3.6 Kuimarisha usimamizi wa mali

Kwa kuwa Imebainika kwamba Halmashauri nyingi zimeendelea kukaa na mali chakavu kwa muda mrefu ilihali upo utaratibu wa ufutaji (*disposal*) wa mali hizo na kwamba Serikali za Mitaa zinatakiwa kulipia bima mali zake husasan Magari, wakati Serikali kuu hailazimiki kufanya hivyo;

Na kwa kuwa kuendelea kuwa na mali chakavu kunaiongezea hamashauri gharama za uendeshaji na utunzaji wa mali hizo, na kwamba ulipaji wa bima kwa magari ya halmashauri kunaziongezea gharama isiyo ya lazima kuzingatia uwezekano (*probability*) ya magari yote kupata ajali kwa wakati mmoja

Kwa hiyo basi, Kamati inaliomba Bunge lako Tukufu liazimie kuwa;

- a) Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) ihakikishe kuwa Halmashauri zinafuta mali chakavu na kuondokana kabisa na tabia ya kurundika mali chakavu;
- b) Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango ifanye utaratibu wa kurahisisha ufutaji wa mali hizo ikiwezekana madaraka hayo yakasimishwe kwa Mhakiki Mali wa Mkoa; na
- c) Serikali ianzishe mchakato wa kuzifutia bima ya magari na vyombo vingine vya usafiri Mamlaka za Serikali za Mitaa. Kufanya hivi kutazipunguzia halmashauri gharama za uendeshaji lakini pia kuleta usawa kwani magari ya Serikali kuu hayalipiwi bima.

3.3.7 Mambo muhimu yaliyobainika katika Ukaguzi maalum

Kwa kuwa Imebainika kuna ubadhirifu wa fedha za miradi katika Halmashauri ya Wilaya ya Kaliua kiasi cha shilingi bilioni 3.5 kilichofanyika katika kipindi 2012/13 hadi 2016/17;

Na kwa kuwa Hadi sasa Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) imepokea Taarifa hiyo lakini hatua stahiki hazijachukuliwa dhidi ya wahusika wote walioshiriki katika ubadhirifu huo;

Kwa hiyo basi, Kamati inaliomba Bunge lako Tukufu liazimie kuwa:-

- a) Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) ichukue hatua stahiki dhidi ya wahusika wote walioshiriki katika ubadhirifu huo mara moja, kwani suala hili lina sura ya kijinai;
- b) Watumishi wanaohusika moja kwa moja na ubadhirifu huu warejeshwe kwenye Kituo hicho ili waweze kujibu tuhuma hizo za jinai;
- c) Taarifa hii ya ukaguzi maalum ikabidhiwe vyombo vya dola kwa ajili ya kuendelea na taratibu za kisheria

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 Shukurani

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya kamati naomba kuchukua fursa hii kukupongeza wewe kwa uongozi wako uliouonyesha katika kipindi chote hiki cha Bunge la 11 mpaka kufikia sasa. Umeweza kuwa karibu nasi na kutupatia ushirikiano mkubwa hasa pale Kamati inapohitaji muongozo wako katika kufanikisha shughuli mbali mbali za Kamati na kuhakikisha nchi yetu siku zote inakuwa na nidhamu kubwa katika usimamizi wa fedha za umma. Aidha, nitoe shukrani zetu kwa Naibu Spika na Viongozi waandamizi wote wa Bunge kwani wamekuwa wakikusaidia vyema katika kuliendesha gurudumu hili na hadi leo matunda ya umoja wenu tunayaona na tunazidi kuyafurahia.

Mheshimiwa Spika, napenda kumshukuru Ndg. Steven Kagaigai Katibu wa Bunge kwa ushirikiano wa hali na mali anaozidi kutupa na kuhakikisha kuwa hatukwami. Napenda pia kumshukuru Ndg. Athuman Hussein Mkurugenzi wa Kamati za Bunge na Ndg. Michael Chikokoto Mkurugenzi Msaidizi wa Kamati za Bunge. Wamekuwa nasi bega kwa bega katika kipindi chote hiki wakihakikisha kwamba shughuli zetu zinafanikiwa. Naomba pia kumshukuru Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) pamoja na Watumishi wote wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa kuhakikisha Kamati hii inapata muongozo makini na wakina katika Mahojiano yake na Halmashauri.

Mheshimiwa Spika, Napenda pia kutambua mchango wa Mhe. Suleiman Jafo Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais (TAMISEMI) kwani amekuwa nasi karibu katika wakati wote wa utekelezaji wa shughuli zetu na aliposhindwa kuja yeye alihakikisha manaibu wake hawakosi kwenye Kamati hii pale wanapohitajika. Aidha, napenda kutoa shukrani kwa Mhe. Josephat Sinkamba Kandege ambaye tumekuwa naye kwa kipindi chote hiki cha shughuli za Kamati. Naomba pia,

kumpongeza Mhe. Mwl. Mwita Mwikabe Waitara ambaye ameteuliwa hivi karibuni kama Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, (TAMISEMI). Napenda pia kumpongeza Mhandisi Joseph Nyamuhanga kwa Kuteuliwa kuwa Katibu Mkuu katika Ofisi ya Rais, (TAMISEMI) pamoja na watumishi wote katika Ofisi yake, hasa Watumishi kutoka kitengo cha usimamizi na ufuatiliji wa Fedha katika serikali za mitaa kwa ushirikiano wao waliotupa katika kipindi chote hiki.

Mheshimiwa Spika, Kwa niaba ya Kamati yangu, nachukua fursa hii pia kumshukuru Mhe. Abdallah Dadi Chikota ambaye ni Makamu Mwenyekiti wa Kamati hii kwa ushirikiano mkubwa anaonipa wakati wote wa utekelezaji wa shughuli za Kamati. Aidha, napenda kuwapongeza Makatibu wa Kamati hii Ndg. Dismas Muyanja na Ndg. Victor Mhagama wakisaidiwa na Ndg. Waziri Kizingiti kwa kazi kubwa wanayofanya kuhakikisha shughuli zote za Kamati zinaratibiwa vizuri na kwa mafanikio makubwa ikiwemo na Taarifa hii ya leo.

Mheshimiwa Spika, naomba sasa nitoe heshima ya pekee kuwatambua Wajumbe wa Kamati hii ambao wamekuwa ndio msingi wa utekelezaji wa Kazi zote za Kamati hii. Naomba kuwatambua kwa kuwataja na majina yao pia yaweze kuingia kwenye Hansard kwa ajili ya kumbukumbu za Taifa hili. Na sasa nita wasoma kama ifuatavyo:

1. Mhe. Vedasto Edgar Ngombale,(Mb) - **Mwenyekiti**
2. Mhe. Abdallah Dadi Chikota,(Mb) – **M/Mwenyekiti**
3. Mhe. Seif Ungando Ally, (Mb)
4. Mh. Tauhida Cassian Gallos, (Mb)
5. Mhe. Rose Kamili Sukum, (Mb)
6. Mhe. Leah Jeremiah Komanya, (Mb)
7. Mhe. Mary Pius Chatanda, (Mb)
8. Mhe. Faida Mohammed Bakar, (Mb)
9. Mhe. Tunza Issa Malapo, (Mb)
10. Mhe. Ezekiel Magolyo Maige, (Mb)
11. Mhe. Selemani Jumanne Zeddy, (Mb)

12. Mhe. Juma Kombo Hamad, (Mb)
13. Mhe. Yussuf Kaiza Makame, (Mb)
14. Mhe. Anastazia James Wambura, (Mb)
15. Mhe. Conchesta Leonce Rwamlaza, (Mb)
16. Mhe. Mangungu Ali Issa, (Mb)
17. Mhe. Martin Mtonda Msuha, (Mb)
18. Mhe. Edward Franz Mwalongo, (Mb)
19. Mhe. Alex Raphael Gashaza, (Mb)
20. Mhe. Zainab Mussa Bakar, (Mb)
21. Mhe. Prof. Norman Adamson Sigalla King, (Mb)
22. Mhe. Cecilia Daniel Paresso, (Mb)
23. Mhe. Azza Hamad Hillal, (Mb)
24. Mhe.Dkt Godwin Oloyce Mollel (Mb)
25. Ahmed Ally Salum, (Mb)
26. Mhe. Eng Christopher Kajoro Chiza (Mb)

Mheshimiwa Spika, Baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu likubali kuyajadili mapendekezo ya Kamati hii na kuyapitisha ili yaweze kuwa sehemu ya Maazimio ya Bunge kuhusu usimamizi wa matumizi ya fedha za Umma katika Serikali za Mitaa kwa Mwaka wa fedha unaoishia Tarehe 30 Juni, 2017.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa Hoja.

Vedasto Edgar Ngombale, (Mb)

MWENYEKITI

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA HESABU

ZA SERIKALI ZA MITAA (LAAC)

1 Februari, 2019